

Dragi Boris Pahor, Vaša Ekscelenca veleposlanik, draga založba, gospe in gospodje,

nič presenetljivega ne bo, če povem, da je bil maratonski projekt prevajanja petih Pahorjevih knjig v nemški jezik izjemen izziv.

Založbi in komisiji Evropske unije, ki je storila precedenčni korak in omogočila prevodno serijo enega samega avtorja, sem hvaležna za zaupanje. Boris Pahor je lahko sinonim za dobro Evropo, ki reče bobu bob, pripozna svoje zlo in ga poskuša preseči.

Prevajalska ekipa je mlada in zagnana. Takšen je bil vedno tudi Boris Pahor.

Morja so bila v preteklih treh letih pripravljana knjig včasih mirna, včasih smo jadrili z vetrom, drugič nas je v viharjih skoraj prevrnilo.

Za krepko, požrtvovalno krmarjenje se zahvaljujem predvsem glavnemu uredniku, Hanziju Filipiču. Hvala vsem pregledovalcem in lektorjem in pobudniku projekta, Adrianu Kertu.

Soprevajalcu, nemškemu pisatelju Matthiasu Göritz, ki živi v Frankfurtu in ga danes žal ni tukaj, gre posebna zahvala za dele strateških jezikovnih odločitev.

Prevajanje je potekalo v skupinskem duhu z novo prevajalsko generacijo, sodnim tolmačem Branetom Čopom, vodjem Nemške knjižnice v Ljubljani, Metko Wakounig, uredniškim upom založbe Drava, mag. Eleno Messner z Dunaja, upom avstrijske literarne vede, Maximilianom Sekiro, avstrijskim lektorjem v francoskem Arcançonu, ter graškima pravnikoma in prevajalcema mag. Majo Ranc in Simonom Grilcem, nazadnje pa tudi študentko Hanno Erklavec.

Kako smo se lotili prevoda? Najprej smo premislili o prevodnem jeziku. Kdor je kdaj podrobno bral dela pričujočega avtorja, ve, da so trd oreh. Kvadratura kroga. Oblika je tudi pri Pahorju vsebina, in obratno.

Prevodi se različno spopadajo z njegovimi čermi, velikokrat jih gladijo in ruvajo iz teksta, besedila sama včasih celo strukturirajo na bralcu domnevno prijaznejše enote (kot pri italijanskem prevodu *Parnik trobi nji*, kjer so knjigo razdelili na poglavja) –

Večina prevodov Borisa Pahorja ne nosi osrednjih karakteristik njegovega odnosa do stvarnosti v tolikšni meri kot izhodiščno besedilo: manjšinjskosti, narečnih prvin in znamenj njegove temeljne bivanjske rane: fašističnega odvzema jezika v rani mladosti. Tržačani, ki so starejši ali mlajši od njega, se od njega razlikujejo tudi v jeziku, saj so smeli hoditi v slovenske šole, tako v stari Avstriji, kot tudi pozneje.

Pahorjev jezik je mestoma zelo asociativen, nemški bralec pa zahteven in vaje logičnega, zelo natančnega jezika, zmoti ga že najmanjše odstopanje. Kakor je nedavno tega povedal ruski prevajalec nemškega pesnika Dursa Grünbeina, dr. Sergej Romaško: Včasih je nemške pesmi treba zelo spremeniti, da za mehka poetična ruska ušesa ne bi zvenele kot navodila za stroje ali naravoslovni leksikoni. Tako zelo natančne opise potrebuje Nemeč, da se v literaturi počuti dobro in da lahko zaupa pisatelju.

Kaj torej pomeni »zvesti prevod« Pahorjevih romanov?

Smo mu zvesti, če njegove knjige naredimo všečno berljive, da pritegnejo čim več bralcev, ali bolj takrat, ko mu sledimo? Kako prevesti stavek »Zavaljen je bil, z zalitimi očmi, in grizel je hlebec, *nagačen* z debelo plastjo mortadele«? Ali: »A so rekli, da je *pokvaril* drevo, ki je bilo vsajeno na čast ...«

Na mikroravni zvestoba ni mogoča.

Obstaja pa **politična zvestoba**.

V vseh knjigah so imena tržaških vasi in četrti od Škorklje do Čedaza, Križa, Sosljana, slovenska, če je večinsko prebivalstvo v njih slovensko. Devin je v vseh knjigah slovenski, samo v Nomadih glede na kontekst tudi Duino. Ne glede na blagozvočje v nemščini. Pahor reče Oberdankov trg, torej tudi mi.

Sprejeti dogovorjeni del avtorjeve jezikovne neponovljivosti, poglobiti se v njegov jezik, v njegov svet, se pogovarjati z njim in o najpomembnejših točkah razmisliti skupaj, posvetovati se o naslovih. Sledili smo avtorjevi želji pri oblikovanju naslova *Geheime Sprachgeschenke* za roman *Parnik trobi nji*, saj je želel poudariti »pretihotapljena jezikovna darilca otrokom«.

Sledili smo tudi avtorjevim željam pri oblikovanju naslovnice – Nemška knjiga ima na ovitku v abecedi tudi slovenski »č«. Prevajalci ne bi bili pahorjani, če ne bi v nemško besedilo vtihotapili nekaj izvirnih slovenskih, kraških in tržaških besed – *pašten*, *borjač*, *školji*. In celo nekaj slovenskih stavkov. A koncentracijsko taborišče Rižarna v Trstu namenoma nosi samo italijansko ime, Risiera.

Prevodne strategije so bile domišljene za vsak roman posebej,

Roman *V labirintu* je deloma preveden po rokopisnih popravkih, po avtorjevi želji.

Navihani fantovski Bildungsroman roman proti kolonializmu, *Nomadi brez oaze*, kjer sva z Matthiasom Göritzom še bolj sledila avtorjevemu boju za odprtost in vedrino, zaznamujejo tekoči dialogi. Junaku Bojanu Pertotu prirase k srcu pastirec z Nanosa, imenuje ga Mali. V nemščini smo ga tako imenovali tudi mi.

V *Vili ob jezeru* sva poudarjala thanatosko erotiko in humor. Obe omenjeni deli sta morda najbolj filmični izmed prevedenih.

Za konec pa morda ena svojevrstnih aporij, o katerih sva s soprevajalcem vneto diskutirala predvsem v prevajalski klavzuri v Rimu, temu centru fašističnega nasilja, obenem pa sedežu

Pahorjeve založbe Fazi – kako delikatno početje je presajanje nekega avtorja v drugo kulturno prst, pokaže primer Pahorjeve verbalno ekspresivne ljubezni do kraške zemlje, slovenske biti, domovine, svojega rodu, rodne grude. Besede, ki se kot prevedki najprej ponujajo, denimo »Volksgemeinschaft«, so Nemci, ne tako Avstrijci, v letih po drugi svetovni vojni pregnali iz jezika kot vse izraze ideologije Blut-und-Boden. Tako glasno rodoljubje v Nemčiji obstaja le še v radikalnih desničarskih krogih. Nemška kultura ima nižjo toleranco do nacionalnih čustev kot slovenska, ki ni nikdar množično morila v njenem imenu in se je z njimi vedno branila pred tujimi nasilji in skušnjavami. In če kdo, ima pravico do teh izrazov prav Pahor. Vendar smo iz obzirnosti do nemškega bralca v soglasju z avtorjem izbirali manj razvpite slogovne različice.

Borisu Pahorju hvala za dolge živahne pogovore, odprtost in vedrino, pa tudi za kakšno tršo razpravo, predvsem pa za veliko novih znanj.

Knjigam želim, da spremenijo še koga, na bolje, tako, kot so nas.
